

Täysistunto

Tiistai 10.4.2018 klo 14.00—17.17

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 29/2018 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Keskustelu

14.04 **Oikeusministeri Antti Häkkänen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Tässä esityksessä ehdotetaan kokonaan uutta yleislakia oikeudenkäynnistä hallintoasioissa. Uusi laki kumoaisi voimassa olevan hallintolainkäyttölain. Uudessa laissa säädettäisiin oikeudenkäynnistä hallintotuomioistuimissa nykyistä täsmällisemmin. Tavoitteena on myös tehostaa tuomioistuinten prosessijohtoa niin, että asiat voitaisiin käsitellä hallintotuomioistuimissa jatkossa ilman aiheetonta viivytystä. Esityksessä on otettu huomioon muun muassa lainsäädännössä tapahtuneet muutokset ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen uudempi oikeuskäytäntö sekä muut uudistustarpeet.

Uutta yleislakia sovellettaisiin oikeudenkäyntiin hallintotuomioistuimissa silloin, kun muussa laissa ei toisin säädetä. Eri hallinnonalojen lainsäädännössä on yleislaista poikkeavia säännöksiä esimerkiksi viranomaisen valitusoikeudesta tai siitä, mihin valitetaan. Yleislain soveltamisalaa rajaa osaltaan se, että perussäännökset kunnallisvalituksesta ovat kuntalaissa. Lisäksi eduskunnassa vireillä olevaan maakuntauudistukseen sisältyy säännösehdotuksia maakuntavalituksesta.

Uudessa yleislaissa turvattaisiin nykyistä selkeämmin jokaiselle pääsy tuomioistuimeen hänen oikeuttaan tai velvollisuuttaan koskevassa hallintoasiassa. Hallintopäätöksestä saisi valittaa hallinto-oikeuteen riippumatta päätöksen tehneen organisatorisesta asemasta. Valtioneuvoston yleisistunnon päätöksestä valitettaisiin suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen, kuten nykyisinkin.

Keskeisin muutos voimassa olevaan lakiin verrattuna olisi, että korkein hallinto-oikeus toimisi entistä enemmän ennakkopäätöstuomioistuimena. Valituslupasääntelyn alaa on viime vuosina laajennettu moniin asiaryhmiin. Nykyisin valituslupasääntelyn piiriin kuuluu yli puolet korkeimpaan hallinto-oikeuteen saapuvista valituksista. Esityksen mukaan valituslupasäännös olisi pääsääntönä, kun hallinto-oikeuden päätöksestä valitetaan korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Ennakkopäätösperuste on käytännössä keskeisin valitusluvan myöntämisen perusteista. Se ei kuitenkaan olisi ainoa valitusluvan peruste, vaan kor-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2018 vp

kein hallinto-oikeus voisi ottaa valituslupaa harkitessaan huomioon myös ilmeisen virheen tai muita painavia syitä, niin kuin nykyisinkin.

Ehdotettu valituslupasäännös koskisi myös viranomaisen valituksia. Pohjapäätöksen tehneen viranomaisen valitusoikeus hallinto-oikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen voi olla tarpeen silloin, kun asiasta ei ole vakiintunutta oikeuskäytäntöä. Nykyisin viranomaisen valitusoikeus perustuu tällöin julkisen edun valvontaan tai eri hallinnonalojen erityissäännöksiin. Esityksessä sääntelyä selkeytettäisiin näiltä osin.

Ehdotetussa laissa säädettäisiin mahdollisuudesta suulliseen valmisteluistuntoon ja tarkastusten tekemiseen. Uusi laki mahdollistaisi myös sen, että useaan hallinto-oikeuteen haajantunut asiakokonaisuus voitaisiin tarvittaessa käsitellä yhdessä hallinto-oikeudessa.

Lakiin sisällytettäisiin säännökset todistajan niin sanotusta itsekriminointisuoja eli oikeudesta kieltäytyä kertomasta seikkoja, jotka voisivat saattaa syytteen varaan hänet tai hänen läheisensä. Nykyisin tästä ei ole hallintolainkäytön osalta säännöksiä laissa, vaan oikeus perustuu Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja sitä koskevaan oikeuskäytäntöön.

Nykyisin käräjäoikeudet voivat antaa väliaikaisia turvaamismääräyksiä myös hallintoasioissa. Esityksessä ehdotetaan, että toimivalta antaa väliaikaisia määräyksiä hallintolainkäyttöasioissa siirrettäisiin kokonaisuudessaan hallintotuomioistuimille.

Tarkoituksena on, että uusi laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa tulisi voimaan vuoden 2019 alussa tai alkupuolella. Lakipakettiin sisältyy myös hallintolainkäyttölain kumoamisesta johtuvia välttämättömiä muutoksia useisiin muihin lakeihin. — Kiitos.

Puhemies Paula Risikko: Sitten mennään puhujalistaan.

14.08 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajakollegat ja muut paikalla olijat! Ministeri Häkkäselle täytyy antaa kiitosta siitä, että näissä valituslupa-asioissa on määrätietoisesti edetty. Ympäristö- ja kaavoitusasioissahan valituslupa otettiin käyttöön tämän vuoden alussa ja nyt tässä esityksessä valituslupajärjestelmää laajennetaan. Se on ollut meidän pitkäaikainen tavoitteemme, ja tämä on erittäin kannatettavaa. Tämä uudistus, joka nyt eduskunnalle käsittelyyn on annettu, nopeuttaa prosesseja ja turvaa korkeimman hallinto-oikeuden resurssien kohdistumisen vaikeampiin asioihin ja toisaalta niihin, joista on tärkeää saada ylimmän tuomioistuimen ratkaisu.

Nythän sama asia voidaan tutkia viranomaisten toimesta neljä eri kertaa. Ensin syntyy hallintopäätös, tämän jälkeen siitä tehdään oikaisuvaatimus, sen jälkeen siitä on oikeus valittaa hallinto-oikeuteen ja nykyjärjestelmässä edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Ja niin kuin keskusteluissa on tullut esille, näissä pitkissä valitusprosesseissa ja moninkertaisessa käsittelyssä on kiinni valtava määrä erilaisia investointeja, erilaisia ihan tavallisten ihmisten, yrittäjien ja muiden hakemia ja tarvitsemia päätöksiä, ja on järkevää tehdä tällainen valituslupajärjestelmä, laajentaa sitä myös tähän. Meillä on ollut myös tilanteita, joissa toinen viranomainen on valittanut toisen viranomaisen tekemistä päätöksistä.

Kansalaisten oikeusturvan kannalta ei ole millään tavalla välttämätöntä, että kaikki asiat pitäisi voida tuoda ylimmän tuomioistuimen ratkaistavaksi. Tämä esitys tuo siis säästöjä ja nopeuttaa yritysten ja yksityisten henkilöiden prosesseja ja niin edelleen.

Perustuslakivaliokuntahan on käsitellyt vastaavaa kysymystä omassa lausunnossaan 29/2017 ja todennut siinä, että valituslupasääntely ei ole ongelmallinen edes kaavoitusta, ympäristölupa-asioita tai muita ympäristöasioita koskevissa asioissa, joilla voi olla laaja-alaisiakin vaikutuksia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2018 vp

Arvoisa puhemies! Niin kuin ministeri Häkkänen esittelypuheenvuorossaan totesi, oikeusturvan saatavuuden kannalta lainvoimaisen päätöksen saamisen nopeus on myös tärkeä arvo, mitä nyt tämä käsillä oleva esitys valituslupajärjestelmän laajentamisesta erityisesti turvaa. Tämä on hyvä ja kannatettava esitys.

14.11 Tytti Tuppurainen sd: Arvoisa rouva puhemies! Vaikka hallintolainkäytön uudistus saattaa kuulostaa vain virkakuntaa ja oikeusoppineita kiinnostavalta, kyseessä on perustavanlaatuisen, kaikkiin Suomessa asuviin ihmisiin vaikuttava asia. Hallintoviranomaiset vastaavat siitä, että hyvinvointiyhteiskunta tarjoaa palvelut ja turvaa toimeentulon. Viranomaiset valvovat sitä, että ympäristöä suojelevat päätökset pannaan täytäntöön. Taloudellisen toiminnan puitteet ovat myös suurelta osin julkisen sektorin hyvän toiminnan varassa. Tämä uudistus on tehtävä huolella ja eri näkökohtia pohtien.

Hallituksen pyrkimys nopeuttaa ja tehostaa menettelyä on ymmärrettävä ja kannatettava. Talouden toiminta ei saa jäädä pysähdyksiin hitaan ja mutkikkaan hallintolainkäytön sokkeloihin. Valituslupaedellytys korkeimpaan hallinto-oikeuteen on tällä perusteltavissa. Esitetyn mukainen valituslupamenettely myös muuttaisi KHO:ta nykyistä enemmän ennakkopäätöstuomioistuimeksi.

Puhemies! Nopeus asetetaan toisinaan oikeusturvan vastakohtaksi. Asiat joko päätetään mutkat suoristaen tai niitä pohditaan pitkään ja hartaasti. Aivan näin yksinkertainen asia ei ole. Myös oikeusturva edellyttää, että päätökset tulevat kohtuullisessa ajassa. Aivan kokonaan tehokkuuden ja oikeusturvan vastakkainasettelua ei pidä jättää. Onkin hyvä, että uuteen lakiin on sisällytetty viranomaisen mahdollisuus valittaa toisen viranomaisen päätöksestä, toki vain valituslupan kautta. Erityisesti ympäristöasioissa viranomaisvalitus on tarpeen. Luonto ei käytä puhevaltaa itse. Ympäristöpolitiikan ja elinkeinopolitiikan tasapaino edellyttää, että ratkaisut punnitaan huolella eri puolilta. Yleistä etua on varjeltava, ja tämä on muistettava myös uuden Luova-viraston yhteydessä sitä rakennettaessa.

14.13 Veera Ruoho kok: Arvoisa puhemies! Tosiaan, tuossa meidän oikeusministeri Häkkänen jo hyvin yksityiskohtaisesti esittelikin hallituksen esityksen sisältöä, ja itse mainitsin tästä valitusoikeusasiasta, mitä edustaja Heinonenkin toi esille, että tämä tulee tarkoittamaan jatkossa sitä, että hallintopäätöksestä saa valittaa riippumatta hallintopäätöksen tekijän organisatorisesta asemasta.

Merkittävä muutos tulee olemaan se, että haettaessa hallinto-oikeuden päätökseen muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta edellytettäisiin lähtökohtaisesti aina sitä valituslupaa. Ja valituslupa myönnetään, jos asiassa on tarve saada ennakkopäätös tai hallinto-oikeuden ratkaisussa on ilmeinen virhe taikka jos on jokin muu painava syy asian uudelle käsittelylle. Kun näin tapahtuu, niin sitten automaattinen oikeus saada hallinto-oikeuden päätös korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi poistuu, ja tämä on omiaan vähentämään selvien asioiden tutkimista toiseen tai jopa kolmanteen kertaan.

Tämä muutos tulee nopeuttamaan esimerkiksi kaavoitukseen ja maankäyttöön liittyen valitusten käsittelyä ja näin ollen rakennusprojektien käynnistymistä. Ja on ihan syytä huomauttaa siitä, että tämä asia on ollut hyvän hallituksen hallitusohjelmaan kirjattuna jo 2015.

14.16 Sinuhe Wallinheimo kok: Arvoisa puhemies! Lähetekeskustelussa on hallituksen esitys, joka on yksi hyvä esimerkki niin kutsutusta fikstusta norminpurusta. Kohteena on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2018 vp

tällä kertaa meidän hallintoomme vuosien mittaan pitkittynyt valituskierre ja sen aiheuttamat ongelmat. Niistä merkittävin on ollut menettelysäännösten yleispiirteisyys, mikä on johtanut erilaisiin menettelyihin hallintotuomioistuimissa. Toisaalta säännösten yleispiirteisyys on merkinnyt sitä, että muutamaa asiantuntijaa lukuun ottamatta valitusasiaansa hoitavat asianosaiset ja heidän asiamiehensä samoin kuin hallintoviranomaiset eivät aina ole selvillä oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Yhdessä nämä ovatkin asettaneet kansalaisia ja oikeushenkilöitä eriarvoiseen asemaan lain edessä. Tämä ei ole ollut kansalaisten oikeusturvan kannalta toivottua.

Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä tähän epäkohtaan saadaan nyt kauan kaivattu muutos. Ehdotetussa uudessa laissa hallintoasiaa eli esimerkiksi viranomaisten päätöstä koskevan valituksen käsittelystä hallinto-oikeudessa säädettäisiin nykyistä täsmällisemmin. Tulkinnanvaraisuudet jäisivät siis historiaan. On myös oletettu, että säännösten täsmentäminen lisäisi kustannuksiltaan halvempien käsittelymuotojen, kuten kirjallisen menettelyn, suosiota hallintoasiaa koskevissa oikeudenkäynneissä. Tätä varmasti kaikki tässä salissa voivat pitää hyvänä pyrkimyksenä.

Lisäksi esitys tässä muodossa sujuvoittaisi hallintoasioiden käsittelyä oikeusjärjestelmässämme. Nythän meidän korkeimman hallinto-oikeuden asioista reippaasti yli 80 prosenttia on hallinto-oikeuksien kautta tulleita valituksia. Isoin parannus nykytilaan olisi se, että jatkossa, jos hallinto-oikeuden päätökseen haetaan muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta, siihen tarvittaisiin lähtökohtaisesti aina valituslupa. Samalla korkeimman hallinto-oikeuden rooli muuttuisi valituspostikonttorista aidoksi ennakkopäätöstuomioistuimeksi. Kyse on siis nimenomaan alussa mainitsemastani fiksusta norminpurusta.

Arvoisa puhemies! Tehokkaat mutta laadukkaat ja ilman aiheettomia viivästyksiä tehtävät oikeudenkäyntimenettelyt ovat koko yhteiskunnan etu. Jo nyt meillä on miljardien eurojen arvosta investointeja kiinni erilaisissa valitusprosesseissa. Siksi me tarvitsemme tämän tyyppisen muutoksen, ja siksi kannatan tämän esityksen perusteellista mutta nopeaa valiokuntakäsittelyä.

14.18 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! On aivan hyvä asia, että hallintoasioiden oikeusmenettelyä nopeutetaan, sitä lämpimästi kannatan. On aivan ilmeistä, kuten edustaja Wallinheimo omassa puheenvuorossaan sanoi, että valtava määrä hankkeita seisoo oikeuskäsittelyssä, kun on turhia valituksia tehty hallinto-oikeuksiin, ja ne sitten seisovat joko hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Se on mielestäni yhteiskunnan kehittämisen kannalta aivan negatiivinen ilmiö, että yhdellä valituksella voidaan pysäyttää merkittävä hanke, jolla olisi esimerkiksi positiivisia työllisyysvaikutuksia, taikka sitten esimerkiksi jonkun yhteiskunnallisesti tärkeän seikan eteenpäinvieminen ei voi olla siitä kiinni, että joku ihminen on sattumoisin siitä eri mieltä.

Pitää muistaa kuitenkin se, että demokratian perusideahan on se, että suurimmalla osalla ihmisistä on tavoite kuitenkin kehittää yhteiskuntaa, ja esimerkiksi joku tiehanke, joka on jonkun seutukunnan kehittämisen kannalta välttämätön, voi seisoa vuosia oikeusasteissa ilman, että sillä on mitään järkevää syytä — sen takia vain, että joku vain halua kirjoittaa valituksen asiasta ja sillä sipuli. Pitää muistaa, että valituksen teko tänä päivänä hallinto-oikeuteen ei maksa kuin postimerkin verran, ja sitten kun päätös tulee, niin sen lunastusmaksu on kovin pieni. Siihenkin voisi tämän lain käsittelyssä kiinnittää huomiota valiokunnassa, että laitettaisiin sitä maksua sen verran korkeammaksi, että turhia valituksia se karsisi jonkun verran.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2018 vp

Pääministeri Sipilän hallituksen tavoitteenahan on selkeästi ollut purkaa byrokratiaa, ja toivon, että tämä lakiesitys tekee sen, mutta tärkeää kuitenkin olisi se, että me ymmärtäisimme tässä maassa, että turhien valitusten tekeminen aiheuttaa valtavaa vahinkoa, ja nyt kun vihdoinkin ja viimein olemme päässeet työllisyyskehityksessä positiiviseen kasvuun, niin olisi tätä samaa kasvua hyvä ryhdittää myös sillä, että saisimme sellaisen lainsäädännön hallintoasioiden käsittelyn puolelle, että se myös nopeuttaisi tätä turhien valitusten käsitteilyä ja ennen kaikkea jopa estäisi sen.

14.20 **Eeva-Maria Maijala kesk:** Arvoisa puhemies! Uuden lain säätäminen vanhan ja monille tutun hallintolainkäyttölain tilalle on suuri ja kunnianhimoinen uudistus. Eräs lain tavoitteista on parempi ja aiempaa selkeämpi säädöskieli. Liian väljät pykälät ja tulkinnanvaraisuus aiheuttavat ongelmia oikeudenkäytön ennakoitavuuteen ja ihmisten tasapuoliseen kohteluun. Keskeinen ja suurin muutos nykytilaan olisi se, että hallinto-oikeuden päätökseen muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta haettaessa tarvittaisiin lähtökohtaisesti valituslupa. Tämä merkitsisi huomattavaa muutosta korkeimman hallinto-oikeuden rooliin. Siitä tulisi entistä selkeämmin korkeimman oikeuden kaltainen ennakkoratkaisutuomioistuin.

Oikeusprosessien nopeuttaminen on oikea ja hyvä tavoite, mutta samalla on huolehdittava tietenkin siitä, että ihmisten oikeusturva toteutuu. Hallintotuomioistuimen on huolehdittava siitä, että ihmisten oikeusturva silti aina toteutuu. Hallintotuomioistuimen puolella on siis vain kaksi porrasta eli hallinto-oikeudet ja korkein hallinto-oikeus. Sen sijaan yleisten tuomioistuinten puolella portaita on kolme jatkossakin eli on käräjäoikeudet, hovioikeudet ja korkein oikeus.

Turhia valituksia on saatava vähemmäksi, ja nyt sitten niitten turhien valitusten tekemisen vähentämiseksi on tehty paljon töitä ja järjestyttävä tätä systeemiä. Mutta täytyy koko ajan muistaa, että valitusoikeus on aikanaan annettu tavallisten kansalaisten turvaksi viranomaisten mahdollisia virheitä ja jopa mielivaltaa vastaan. Näin ollen kannatan tätä esitystä, mutta tässä paksussa materiaalissa on vielä paljon töitä tehtävänä.

14.22 **Hanna Halmeenpää vihr:** Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Heinonen tuossa aiemmin totesi huolestuneen oloisesti, että meillä on ollut tilanteita, joissa viranomainen on valittanut toisen viranomaisen päätöksestä. Tässä yhteydessä on hyvä kirkastaa mieliin perustuslaista kumpuava periaate valtion viranomaisissa ja kaikessa julkisen vallan käytössä. Siihen kuuluu, että on valvottava yleisen edun toteutumista ja noudatettava tarkoin lakia. Se siis on esimerkiksi valtion viranhaltijoiden velvollisuus — tarvittaessa myös muutoksenhakumenettelyin tuomioistuimissa, myös viranomaispäätöksistä — ei siis mikään epäsuotava toimintatapa. Fiksua norminpurkoa ei ole sellainen, jossa juridisella ja teknisellä ja luonnontieteellisellä ammattitaidolla varustettujen viranhaltijoiden lakisäätöistä työtä leimataan esimerkiksi turhiksi valituksiksi.

Arvoisa puhemies! Viime vuosina kaikista maankäyttö- ja rakennuslain mukaisista kaavapäätöksistä Suomessa ely-keskukset ovat valittaneet vain 4 prosentissa. Näistä kuitenkin 80 prosenttia on hyväksytty tuomioistuimissa. Viranomaisvalitukset toisen viranomaisen kaavapäätöksistä tässä tapauksessa ovat siis olleet perusteltuja ja tarpeen. Nämä vain huomioina tämänkin lain käsittelyn yhteydessä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2018 vp

14.24 **Ben Zyskowicz kok:** Arvoisa rouva puhemies! Olisin halunnut kehua ministeri Häkkästä tämän esityksen tuomisesta tänne, mutta kun hän ei ole paikalla, niin puhutaan sitten hyvää selän takana.

Tämä on sitä fiksua norminpurkua, kuten edustaja Wallinheimo totesi. Korkeimmasta hallinto-oikeudesta tulee ennen kaikkea ennakkotapaustuomioistuimien, mikä tarkoittaa sitä, että korkein hallinto-oikeus voi koko painollaan keskittyä ennen kaikkea tärkeimpiin juttuihin.

Tämä valitusoikeuden tietynasteinen rajaaminen asetetaan usein vastakkain kansalaisten oikeusturvan kanssa. Näinhän ei ole asianlaita. Nimittäin kansalaisten ja myös yhteisöjen oikeusturvaan kuuluu se, että he saavat ratkaisun heille tärkeisiin asioihin kohtuullisessa ajassa, ja tässä suhteessa meillä Suomessa on ollut ja on aika paljon puutteita. Ei tarvitse katsoa kuin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelta saamiamme langettavia tuomioita, niin usein ne ovat liittyneet oikeustapausten liian pitkälle menevään pitkittymiseen. Kansalaisten ja Suomessa toimivien yhteisöjen oikeusturvan tärkeä osa on se, että voi saada asiaansa päätöksen ja selvyuden ilman vuosikausia kestävästä valitusrumbasta. Tämä nyt käsillä oleva hallituksen esitys tulee osaltaan toimimaan siihen suuntaan, että tällaiset vuosien, joskus jopa vuosikymmenten prosessit tulevat lyhenemään, ja tämä on erittäin tärkeä oikeusturvatekijä sekä kansalaisille että erilaisille yhteisöille.

14.26 **Jari Myllykoski vas:** Arvoisa rouva puhemies! En voi olla yhtymättä edustaja Zyskowiczin toteamukseen siitä, mitä tarvitaan ja mitä halutaan. On todella tärkeää, että yksittäisen ihmisen tai yksittäisen intressiryhmän omat hankkeet taikka halut saavat nopean käsittelyn, mutta nyt tässä ei olekaan kysymys enää siitä, kuinka ja miten menetellään. Olemme poistamassa kuitenkin järjestelmää, joka valvoo yleistä etua. Minä voisin verrata sitä helposti niin, että meillä on autokoulu, joka opettaa ihmisiä ajamaan, ja heillä olisi samalla kertaa myös vastuu siitä, onko heidän ajo-opetuksensa sellaista, että liikenneturvallisuus varmasti toteutuu. Tässä ollaan nyt vähän samanlaisella sektorilla, että kun annetaan siihen yhteen viranomaisistahoon se kaikki päätäntävalta, niin heikkenee se kriittinen tarkastelu siitä, mikä on turvallisuutta, mikä on se jälkivalvonta ja mikä on kaiken kaikkiaan se, että me sitä yleistä etua myös valvomme. Minä luotan suomalaiseseen viranomaiseen. Jos siellä laissa ja lain perusteluissa ja lakitekstissä olisi, että velvoitetaan ottamaan huomioon näitä ja näitä seikkoja ja punnitsemaan sitä asiaa, ja se olisi avointa... Tämä järjestelmä, mikä oli jo hallituksen aiemmassa valmistelussa, olisi ollut se kantavampi voima, että tämä olisi ollut se viranomainen. Niin kuin edellä tässä kuultiin, ne valitusten määrät ja niistä johtuvat prosessien pitkittymiset ovat todella harvinaisia.

14.28 **Leena Meri ps:** Arvoisa puhemies! Itse olen työskennellyt pitkään viranomaisissa, ja minulla on ollut myös ilo työssäni olla töissä hovioikeudessa, vakuutuslaitoksen oikeudessa ja käräjäoikeudessa, siellä tiskin sillä puolella, jossa näitä asioita joudutaan ratkaisemaan. Sanoisin, että tuo liian pitkä käsittelyaika on myös osittain sitä, että me lainsäätäjät, joiden roolissa nykyisin istun, teemme aika paljon velvoittavia säännöksiä tuomioistuimille, mikä sinänsä on hyvä, esimerkiksi tuomioistuimen velvollisuus käsitellä ja selvittää asioita, mutta se rajanveto siihen, milloin esimerkiksi tuomari siirtyy jo yksittäisen henkilön oikeusavustajaksi, on hiuksenhieno. Meidän tulisi muistaa, että kun me teemme näitä hienoja oikeusturvapöytäkirjoja, niin me myös lisäämme jatkuvasti sitä tuomareiden työtaakkaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2018 vp

Nämä kaikki asiat eivät ratkea pelkästään tiukentamalla niitä säädöksiä, vaan meidän tulisi huolehtia riittävästä resursseista.

Harmi, että ministeri ehti lähteä, koska olisin kysynyt siitä, kun tuntuu, että missä tahansa hallituksen esityksessä ja oikeudenkäymiskaaren muutoksessa ja lisätehtävissä tuomioistuimille tai hallintotuomioistuimille yleensä aina lukee lopussa, että ”ei resurssivaihtuuksia”. Jokainen meistä ymmärtää, että kun omaan työhön tulee uusi tehtävä tai uusi velvollisuus, niin se aiheuttaa lisää työtaakkaa.

Tässä oli muistaakseni toissa syksynä, oliko viime vai edellisenä syksynä, semmoinen laaja tutkimus tuomioistuintuomareiden jaksamisesta. Siinä tuli esille, että siellä oli paljon työuupumusta. Siellä on ihmisiä, jotka ovat erittäin tunnollisia, siellä ei muun muassa monikaan ole poissa, mistä tulee mieleen tällainenkin asia, että tuomaria ei saa vaihtaa kesken pääkäsittelyn ilman, että se aloitetaan alusta. Minulla oli yksi tuttava, hän istui useamman kuukauden juttua, ja siinä oli tilanne, että hänen olisi pitänyt pystyä olemaan pois terveytensä vuoksi, mutta koko oikeudenkäynti olisi jouduttu aloittamaan alusta. [Puhemies koputtaa] Tällaisia seikkoja meidän on hyvä huomioida. Riittävät resurssit pitää turvata tuomioistuimille.

14.30 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Perustuslain 21 § sanoo, että jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa ilman aiheetonta viivytystä. Siihenhän pitää toki pyrkiä, että jos joku hakee vaikka nyt rakennuslupaa... Muistan erään tapauksen, ja sekin asia on edelleen vireillä, jossa pienen puron yli menevää siltaa yritetään korjata, mutta siinä muka on joku luontoseikka, joka estää sen olemassa olevan vaarallisen sillan laittamisen kuntoon purkamalla sen vanhan, huonokuntoisen sillan pois ja laittamalla siihen uuden sillan, jolloin se on turvallinen kaikelle kuljetukselle. Tästä on valitettu. Se on vuosia seisonut oikeusasteissa, ja valtavia kustannuksia syntyy, ja mitä hyötyä syntyy? Ei mitään hyötyä, pelkkää vahinkoa, ihmishenkiä vaarannetaan ja ne ihmiset, joiden elämään se silta vaikuttaa joka päivä, elävät jatkuvassa epävarmuudessa, että kannattaako tänne enää mitään rakentaa, kun jokaisesta asiasta valitetaan ja se seisoo hallinto-oikeuksissa sitten jatkuvasti. Yksi asia kun saadaan käsiteltyä, toinen tulee heti perässä. Eihän se näin voi mennä.

Pitää muistaa, että esimerkiksi siviilioikeuspuolellahan olemme tässä salissa hyväksyneet käsittelyn, jossa esimerkiksi rattijuopumustuomiot, jotka ovat selviä tapauksia, käsitellään pikamenettelyllä, ja samalla, kun on todettu, että kaveri on syyllistynyt rattijuopumukseen, siinä saa käteen kuitin ja maksamalla sen pois se on pikakäsittelyllä hoidettu homma ja ihan selvä tapaus. Näin pitääkin toimia. Kyllä hallintopuolella pitää tähän samaan päästä.

Meillä seisovat tässä maassa miljardien hankkeet. Kymmenientuhansien ihmisten työpaikka on siitä kiinni, että jotkut känkkäränkät valittavat valittamisen ilosta. Jokaisesta kunnasta löytyy muutama henkilö, jotka valittavat valittamisen ilosta sen tautta, että saavat paikallislehdessä julkisuutta. Onhan se tavallaan ehkä tavoite sekin, en heitä sen enempää tuomitse, totean vain, että kyllä kun yhteiskuntaa rakennetaan, niin tällaiset järkevät rakentamiskohteet ja erilaiset investoinnit pitää pystyä viemään nopeasti läpi ilman aiheetonta viivytystä, kuten perustuslaki sanoo.

14.32 Eeva-Maria Maijala kesk: Arvoisa puhemies! Edustaja Halmeenpää otti esille yleisen edun valvonta-asiat. Tämähän kuuluu tähän maakuntahallintouudistuskokonaisu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2018 vp

teen ja siihen liittyvään Luovaan, valtion lupa-, ohjaus- ja valvontavirastoon, jota ollaan nytten perustamassa. Elikkä on tahoja, toimijoita, jotka ovat huolissaan siitä, tulisiko Luovassa olla sitten erikseen tämmöinen oma yleisen edun valvontayksikkönsä. On todella järkevää, että tätä erillistä yksikköä ei nyt sitten tule, vaan Luovassa on koko prosessin ajan, kun siellä asioita on käsittelyssä, mukana tämä yleisen edun valvonta. Kun yleisen edun valvonta on koko ajan siinä prosessissa mukana, sillä voidaan varmistaa, että nämä asiat myöskin huomioidaan.

Tänä päivänä on virkamiesten tietotaito lisääntynyt. Luova on iso kokonaisuus, missä pystytään porukalla huomioimaan se, että tässä valmistelussa on jo yleisen edun valvonta mukana. Tämän mukaisesti saadaan tuloksena entistä parempia päätöksiä, ja sen jälkeen on valittamiskuviot ja muilla on yhä olemassa valitusoikeus Luovan päätöksistä hallinto-oikeuteen, elikkä valituskuviot säilyvät järkevällä tavalla entisellään, ja uskon ja toivon, että tämän mukaisesti saamme järkevämpiä, parempia päätöksiä aikaiseksi.

14.34 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Vielä tämän hallituksen aloittaessa pari vuotta sitten noin 3 miljardin euron investoinnit olivat lupajonossa, eri vaiheissa tätä pitkää lupaprosessia, jota tuossa edellä kuvasin. Nyt onneksi ympäristö- ja kaavoitusasioissa on jo käytössä tämän vuoden alusta lähtien ollut valituslupa, ja nyt sitä laajennetaan. Se on järkevää normienpurkua ja sujuvoittamista.

Kyllä vaikka täällä vihreiden edustaja toista ehkä antoi hivenen ymmärtää, esimerkiksi elyt ovat tehneet valtavia määriä lupapäätöksistä valituksia, ja valitusten kohteina ovat olleet toisten virkamiesten ja virkanaisten tekemät päätökset eli kuntien ja avien tekemät erilaiset lupapäätökset. Tämä siis tilannetta ennen kuin näihin toimenpiteisiin on ryhdytty.

Kaarina esimerkiksi antoi luvan kahdelle digitaalulle tien varteen. Siitä on nyt jo useampi kerta valitettu hallinto-oikeuteen, ja en tiedä, onko tauluja vielä nähty. Itse uskon, että siellä paikan päällä hyvin on tiedetty, minkälaiset mainostaulut siellä sopivat olemaan, mutta jossain on aina pätevämpi virkamies tekemään valituksia eteenpäin.

Meillä on myös hyviä esimerkkejä: Äänekosken biotehdas. Samassa pöydässä neuvotellen etsittiin ratkaisu ja lupaprosessi saatiin poikkeuksellisen nopeasti läpi. Eli en itsekään missään tapauksessa kannata mitään runnomista, vaan sitä, että mieluummin yhdessä neuvotellen, yhdessä pöydässä istuen etsitään ratkaisu ja otetaan ne ongelmakysymykset esille, ratkotaan ne ja tehdään päätös, eikä niin kuin nyt on tehty, että tehdään päätös jossain, siitä toinen valittaa ja näin pois päin.

Minun mielestäni tässä mennään hyvään suuntaan, ja tällä toimenpiteellä [Puhemies koputtaa] mutta myös tällä neuvottelumenettelyllä meillä on mahdollisuus jopa puolittaa lupa-ajat.

Puhemies Paula Risikko: Pysytään 2 minuutin puheenvuoroissa, jos sieltä istuimelta puhutaan.

14.36 Jari Myllykoski vas: Arvoisa rouva puhemies! Samaa mieltä edustaja Heinosen kanssa, että nimenomaan lupaprosessien sujuvuutta pitää kehittää ja se historia on ollut erittäin valitettavaa, että eri viranomaiset eri aikaan käsittelevät lupaprosesseja, ja se on ollut se, minkä takia ne viivästyvät. Kun edustaja Heinonen sanoo, että viivästyksiä on niin ja niin monen miljardin euron arvosta, se ei välttämättä tarkoita juuri sitä, että viranomaispäätöksistä toinen viranomainen on valittanut, vaan tämä meidän prosessointimme on ollut

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2018 vp

puutteellista eikä yhdessä tekemistä. No, Luovan perusteella tähän nyt ollaan tulossa ja taho-tila on se, mutta kuka valvoo sen yleisen edun mukaisesti sitten, että kaikki tapahtuu niin, että kukaan ei joudu kärsimään?

Edustaja Hoskoselle täytyy sanoa, että eivät ne valittajat suurimmalta osaltaan ole viranomaisia. Eivät ne päätökset todellakaan niitten yksittäisten kuntalaisten taikka kaupunkilaisten osalta viivästyttäviä. Kyllä ne ovat yksittäisten ihmisten tekemisiä, mutta nyt on tapahtumassa mahdollisesti se, että viranomaiset eivät omalla asiantuntemuksellaan olekaan valittamassa siitä mahdollisesti ja todennäköisesti lainvastaisesta lupamenettelystä vaan se jää kansalaisjärjestöjen kontolle, jolloin me olemme siinä tilanteessa, että mietimme, onko kansalaisjärjestöillä resursseja reagoida siihen, että yleistä tilaa ei arvioidakaan todella perusteellisesti ja hyvällä lain tuntemuksella, mikä lisää turhien valitusten määrää.

14.38 Leena Meri ps: Arvoisa puhemies! Jäi tuossa äskeisessä puheenvuorossani vielä asia pikkuisen kesken, kun aika loppui, mutta täällä on puhuttu paljon näistä turhista valituksista, ja jatkan niin kuin sieltäpäin, missä se ihminen niitä ratkaisee — eli siellä tuomioistuimen pöydän takana tämä tuomari.

Meidän on hyvin helppo sanoa täällä, että turha valitus. No, prosessin jälkeen se voi olla turha valitus. Se on hyvin vaikea ensin nähdä ja varsinkin, kun meidän olemme näissä kaikissa lainsäädännöissä hyvin tarkkaan edellyttäneet sitä, että tuomioistuimen tulee täydennyttää, ohjata ja neuvoa, eli me emme ole antaneet tuomioistuimille mahdollisuuksia kuin hyvin poikkeuksellisissa tapauksissa selvästi lainvastaisia valituksia jättää tutkimatta. Ja kyllä se on hyvin harvassa, että näin voisi tehdä. Se vaatii aina selvittämistä ja vastapuolen kuulemista ja muuta. Me voisimme itsekkin katsoa peiliin, että meidän pitäisi antaa sitten paremmat työkalut myös sinne toiselle puolelle ja luottaa heidän kokemukseensa, että he voisivat sitten jättää tutkimatta herkemmin sellaisia aiheita, jotka ovat niitä niin sanottuja turhia valituksia. Mutta se ei aina ihan selvästi päältäpäin näy, vaikka se olisi sekavasti kirjoitettu yksityishenkilön toimesta. Siellä voi joskus olla se totuuden siemen, ja se myöhemmin löytyykin, eli ei se ihan näin olekaan.

Täällä puhuttiin sitten näistä oikeudenkäyntimaksuista. Hallinto-oikeudessa se on 250 euroa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa 500 euroa, eli ei se nyt välttämättä niin pieni maksu ole, jos ei kovin isot tulot ole. Tietysti silloin, jos saa oikeusapua, ei tarvitse maksaa myöskään näitä oikeudenkäyntimaksuja — se kuuluu siihen oikeusapupäätökseen — mutta esimerkiksi vero- ja julkisissa maksuasioissa vieläkin oikeusapua ei saa kuin erittäin painavasta syystä, ja siellä voi olla joskus isokin intressi. Tietysti se auttaa, jos henkilöllä on mukanaan ihminen, joka osaa ne prosessin koukerot, ja siellä melkein pakko nykyisin on ollakin, koska meidän myötävaikutuksellamme nämä ovat aika sekavia.

14.40 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies! Valitusoikeus on perusoikeuksia tässä yhteiskunnassa. Kun aika ajoin aina nousee yleisönosastoissa ja muualla esille vaatimuksia, että valitusoikeutta pitäisi kiristää, niin minusta se on väärä linja, koska kansalaisilla varsinkin pitää olla valitusoikeus, koska monta kertaa on mahdollista, että ikään kuin mielivaltaa käytetään heitä vastaan. Jos tätä valitusoikeutta ei olisi, niin siitä saattaisi olla kohalokkaat seuraukset.

Edustaja Maijala nosti täällä esiin Luovan ja siinä mahdollisesti olevan yleisen edun valvonnan yksikön tai asiamiehet. Minun mielestäni siinä on myös sellainen riski olemassa, että tästä yleisen edun valvonnan yksiköstä tai asiamiehistä tulisi ikään kuin ylipappeja,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2018 vp

joilla olisi oikeus sitten arvioida alempiarvoisia viranomaisia siinä, mitä heidän on tehtävä tai ei ole tehtävä.

Ja mitä yleisesti ottaen tulee viranomaisten valitusoikeuteen, niin minusta on ehkä oikein, että sitä rajoitetaan jossain määrin, että viranomaiset eivät tavallaan valita niistä päätöksistä, joista toinen viranomainen ei heidän mielestään ehkä ole tehnyt oikeaan suuntaan olevia päätöksiä. Sehän ei suinkaan poista sitä yleistä valitusoikeutta.

Lukisin täältä hallintolaista, kun meillä on olemassa hallintolaki, joka kuitenkin säätelee, miten viranomaisen tulee toimia — ja hallintolainkäyttölaki — jossa on hyvän hallinnon perusteet, 6 §, hallinnon oikeusperiaatteet: ”Viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.” Ja voidaan todeta näin, että yleinen etu on jokaisessa virkamiehessä itsessään joka päivä.

14.42 Anders Adlercreutz r: Arvoisa puhemies, ärade talman! Kun puhutaan turhista valituksista, niin ihan kuten edustaja Meri sanoi, sitähan on vaikea arvioida etukäteen. Mutta jos katsoo niitten läpimenoprosentteja, niin yksittäisten kansalaisten tekemät menevät heikosti läpi, viranomaisten tekemät menevät voittopuolisesti läpi. Eli jos haluaa nyt kritisoida jotain valitusta, niin tietenkin yksittäisten kansalaisten valitukset siinä tapauksessa ovat sitten niitä, jotka ikään kun katsotaan turhiksi, mutta se on ihan perustavaa laatua oleva oikeus, ihan niin kuin edustaja Eestilä tuossa sanoi.

Nyt tässä Luovassa on sen sijaan syytä olla huolellinen oikeusturvasta, ellei sinne tule yleisen edun valvontaelintä, koska silloin nimenomaan poistetaan valistunut, asiantuntemukseen perustuva mahdollisuus ohjata päätöksentekoa. Jos on sitä mieltä, että se on hyvä asia, jos haluaa perustella sitä ikään kuin tällä turhan valituksen argumentilla, niin silloin pitää samassa lauseessa myöskin olla sitä mieltä, että oikeuslaitos Suomessa ei toimi tai että meillä on kenties väärät lait, koska nämä ovat nimenomaan niitä valituksia, jotka ovat perustuneet lakiin ja jotka ovat oikeusasteissa menneet läpi. Luovan yhteydessä korkein hallinto-oikeus on äärimmäisen painokkaasti kritisoinut lakiesityksessä nimenomaan tätä yleisen edun valvontaelimen poistamista, äärimmäisen painokkain sanoin. Ja minun mielestäni se on kyllä asia, joka tulisi ottaa huomioon, tulisi ottaa vakavasti, vaikkakaan sinänsä tässä viime aikoina korkeimman hallinto-oikeuden lausunnoille nyt ei kauheasti ehkä painoarvoa valitettavasti ole annettu.

14.44 Hanna Halmeenpää vihr: Arvoisa rouva puhemies! Eräs yli 30 vuotta aluehallintoviraston ympäristöneuvoksena ympäristölupayksikössä toiminut henkilö totesi tässä taannoin, että jos hän väittäisi, että lupaviranomainen ei koskaan tee virheitä eikä virheellisiä päätöksiä, niin ei hän puhuisi totta. Virheitä sattuu.

Samassa yhteydessä on todettava, että kaikki asiantuntijat ovat näiden lakien valmistelun yhteydessä lausuneet siihen suuntaan, että tämä nykyinen järjestelmä yleisen edun valvonnasta ja siitä, että viranomaiset lausuvat toistensa päätöksistä ja tarvittaessa myöskin hakevat niihin muutoksia, on hyvä ja toimiva. Viranomainen ei tee mielipidevalituksia, vaan perustelujen on oltava vain ja ainoastaan lainsäädäntöön perustuvia. Kansalainen voi tehdä intressiin pohjaavia valituksia, ei viranomainen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2018 vp

Se, kun edustaja Maijala totesi, että jatkossa tämä yleisen edun valvonta olisi koko prosessissa ja valmistelussa mukana, varmasti pitää paikkansa. Näin on nytkin. Viranomaisen on todella noudatettava lakia nytkin, ja siihen kuuluu se, että viranomaiset punnitsevat toistensa tekemisiä ja antavat niistä lausuntoja. Se, mikä muutos tässä Luova-virastossa jatkossa tulee, on se, että toisista viranomaisista tehdään aseettomia siinä suhteessa, että kun nyt ely-keskus esimerkiksi antaa aluehallintovirastoille lausuntoja, että tämä ja tämä asia olisi syytä lupapäätöksessä ottaa huomioon, ja aluehallintovirastot hyvin nämä lausunnot ottavat huomioon, niin jos kuitenkin inhimillinen virhe vaikkapa sattuu, niin ely-keskuksen viranhaltijalla on oikeus ja velvollisuus jälkikäteen todeta, että tähän täytyy hakea muutosta. Jatkossa tätä [Puhemies koputtaa] perälautaa ei olisi.

14.46 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Vielä sen verran tästä asiasta, että on syytä muistaa sekin tosiasia, että Suomi on saanut Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa monia langettavia päätöksiä siitä, kun oikeusprosessit ovat venyneet kohtuuttoman pitkiksi. Aivan kuten perustuslaissa sanotaan, asiat pitäisi käsitellä nopeasti ja saada lainvoimainen päätös näin ollen, ja elämä voisi sen jälkeen jatkua.

Minä edustan sitä näkemystä tässä maailmassa, että en usko, että hallinnolla tätä maailmaa parannetaan kovinkaan paljoa, saatikka sitten nykyistä vaikeaa taloudellista tilannetta. Osa niistä maista, missä hallinto on kasvatettu valtavan suuriin mittasuhteisiin, on jäänyt jo historian sivuille pölyttymään. Niitä ei enää ole. Eipä semmoisessa maassa, missä hallinto on vain pääasia, paljon muuta sitten olekaan. Elikkä toivoisin, että näissä asioissa tunnustetaan tosiasiat.

Ja kuten totesin rikosmenettelystä esimerkiksi rattijuopumusasioissa, siellä on päästy jo nopeisiin ratkaisuihin ja aivan selvissä tapauksissa asiat hoidetaan nopeasti ja sillä sipulilla. Samahan se on hallintopuolellakin. Esimerkiksi mainitsemani rakennuslupa koskien erästä siltaa, kun vesistön yli mennään: Siinähan pitää olla aina tietyt luvat hallussa ennen kuin saa rakentaa. Pitäisikö tässä kylässä sitten mennä sellaiseen menettelyyn, että ihmiset tulevat aamulla kävellen tai autolla siihen kyseisen epäkuntoisen sillan luokse, pitkospuita pitkin menevät joen yli ja sitten jatkavat toisella autolla työmaalleen? Taikka sitten puutavararekat: olisiko siinä kenties nosturit, jotka nostavat puut joen yli, ja sitten sieltä pannaan toiseen autoon?

Hei haloo, veljet ja sisaret, eihän se näin voi olla! Kyllä tällaiset järkevät hankkeet pitää pystyä nopeasti korjaamaan ja laittamaan kuntoon aivan kuten rakennusluvut, teiden rakentaminen ja niin edelleen. Kyllä meillä pitää olla järki päässä. Mielestäni Suomen kansanedustajilla pitää olla sen verran käytännön järkeä, että tällaiset asiat hoidetaan ja pyritään saamaan lait siihen kuntoon, että todellakin ne rikkinäiset sillat korjataan — eikä niin, että me palvomme sitä hallintoa, mikä tuntuu olevan joillekin erittäin tärkeää. Minun mielestäni on tärkeintä, että hommat hoituvat ja ihmisillä on hyvä olla.

14.48 Mika Kari sd: Arvoisa rouva puhemies! Jaan edustaja Eestilän huolen siitä, että tällainen kategorinen kielto valittaa hallinnon välillä toisen hallintoviranomaisen päätöksistä voi johtaa epätarkoituksenmukaisiin tilanteisiin. Hallintovaliokunnan jäsenenä olen huomannut, niin kuin varmaan moni muukin kansanedustajakollega omassa valiokunnassaan, kuinka ministeriöt ja asiantuntijat voivat olla samasta asiasta hyvinkin eri mieltä. Tällä tiukalla rajauksella synnytetään tilanne, joka on ehkä lähempänä vahvemman oikeutta kuin sitä tosiasiallista oikeutta, johonka edustaja Halmeenpää ja moni muu täällä salissa ovat jo

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2018 vp

puheenvuoroissaan viitanneet. Se asiantuntemuksen mukanaan tuoma näkemys ehkä sitten viime kädessä joka tapauksessa tähän asti on mahdollistanut sen, että hallintoviranomaiset ovat pystyneet valittamaan niistä asioista, jotka vaikkapa ympäristöasioissa menevät myös sitten lainsäädännössä ja tuomioistuimessa edelle, ja pidän ongelmallisena sitä, että tällainen nyt vain hallituksen toimesta pois viedään.

Minä en usko, että hallintoviranomaisilla sinänsä on tarkoitus kiusallaan valittaa. Uskon siihen, että meillä Suomessa on koulutetut hallintoviranomaiset, jotka valittavat, jos siihen perustetta on. Ongelma ei ole tässä tasavallassa ollut aikaisemminkaan se, että joku valittaa, vaan kyse on ollut ongelman näkökulmasta siitä, että valitusajat ovat kohtuuttoman pitkiä ja käsittelyajat voivat olla vuosia tai jopa useampiakin vuosia — vaikkapa nyt rakentamisessa, joka on varmaan se yksi keskeisin valitusaihe ollut viime vuodet.

Puhemies Paula Risikko: Mennään puhujalistan mukaan, elikkä debatteja ei tässä vaiheessa, mutta varatkaa sinne puhujalistalle itsellenne.

14.50 Eeva-Maria Maijala kesk: Arvoisa puhemies! Maakuntahallintouudistuksessa olennaista on se, että elyistä ja aveista toiminnot yhdistetään, ja sitten ne viranomaiset, jotka eivät mene Luovaan töihin, menevät maakuntahallintoon. Elikkä käytännössä jatkossa Luovassa, kun puhutaan erityisesti ympäristöpuolen päätösasioista, ovat entiset elyjen ja avien virkamiehet tekemässä päätöksiä yhdessä. Kun he tekevät päätöksiä yhdessä, silloin siellä potentiaaliset valittajat ovat itse tekemässä sitä päätöstä, elikkä silloin kun rakennetaan tätä päätöskokonaisuutta, yleisen edun valvonta on koko ajan siinä prosessissa matkassa. Eihän sitten ole enää järkevää, että siellä Luovan sisällä on toinen, joka sitten vielä erikseen valittaa. Eikö se ole järkevämpää, että käytetään voimavarat yhdessä?

Se, mikä on järkevää, on se, että tähän saadaan lisättyä yleistä julkisuutta entistä enemmän, se, että koko prosessin aikana kaikki lausunnot olisivat mahdollisimman paljon julkisia ja tiedossa, että eri tahot voisivat olla siinä päätöksentekovaiheessa jo vaikuttamassa mahdollisimman paljon.

Minun mielestäni tässä ollaan menossa huomattavasti eteenpäin ja tullaan parantamaan koko prosessin kulkua. Luovan päätöksistä voivat sitten muut valittaa, ja Luova voi valittaa muitten viranomaisten päätöksistä. Minun mielestäni tämä on ehdottomasti järkevää, nykyaikaista ja kehittyvää toimintaa.

14.52 Hanna Halmeenpää vihr: Arvoisa rouva puhemies! Tässä edustaja Maijala ottikin tärkeän asian esille, sen, että jos valtion Luova-viranomainen ei voi enää valittaa Luova-viraston toisesta viranomaispäätöksestä, niin muilla on sitten kuitenkin valitusoikeus. Nyt on hyvä huomioida, onko näitä muita valtion sektoriviranomaisia olemassakaan, joilla olisi tehtäväkentässään valvoa yleisen edun toteutumista vaikkapa kalatalousasioissa. Onko se Museovirasto, onko se Turvatekniikan keskus, Säteilyturvakeskus, vai mikä se valtion sektoriviranomainen on, jolle se kuuluu? Ei sellaista ole. Maakunta on maakunnallinen viranomainen, kunta on kunnan viranomainen, mutta oikeusvaltioperiaatteen toteutuminen, yleisen edun toteutumisen valvonta ja laillisuusvalvonta kuuluu myös valtiolle. Ei sitä voi ulkoistaa vaikkapa vain kansalaisjärjestöille.

Arvoisa puhemies! Lupaprosessien sujuvuutta pitää kyllä kehittää, ja siihen kipukohtaan voisi auttaa oikea ja tarpeenmukainen resursointi lupaviranomaisessa. Esimerkiksi Pohjois-Suomen aluehallintoviraston ympäristölupayksikössä on ollut jatkuva kuuden

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2018 vp

henkilötyövuoden vaje. Eipä siis ihme, että Pohjois-Suomen hankkeiden lupaprosessit ovat olleet aika usein aika kaukana tavoiteaikatauluista. Siinä olisi korjaamisen paikka, jos sujuvoittamista halutaan, ja ehkä se olisi jopa tehokkaampi keino kuin valitusoikeuden rajaa-

minen. Mutta minä kysyisin vaikkapa edustaja Maijalalta, mikä valtiollinen taho jatkossa Luova-viraston uudistumisen jälkeen voisi vaikkapa laittaa vireille voimayhtiöiden kalatalousvelvoitteiden muutoshakemuksen, koska sehän on valtakunnallinen tehtävä.

14.54 Leena Meri ps: Arvoisa puhemies! Yritän pysyä tässä hallituksen esityksen koh- teessa, joka on oikeudenkäynti ja siihen liittyvät asiat.

Itse olen kyllä sitä mieltä, että asiantuntijaviranomaisilla täytyy olla riittävät keinot va- littaa. Jos tämä pitää paikkansa, kuten edustaja Adlercreutz sanoi, että viranomaisten vali- tukset menestyvät paremmin — jos näin on, en ole itse nähnyt tämmöistä tilastoa — niin silloin se kertoo tietysti siitä, että siellä on sitä asiaosaamista paljon taustalla ja tästä syystä ne menestyvät ja ehkä ovatkin tarpeellisia.

Tulin vielä tuohon keskusteluun, kun täällä puhutaan näistä pitkistä käsittelyajoista. Varmasti viranomaispuolella on resurssipulaa, mutta jos tähän kyseiseen hallituksen esi- tykseen vielä paneudutaan, niin meidän pitäisi luoda niitä työkaluja tuomioistuimille. Siel- lä on tällä hetkellä esimerkiksi todistelun rajaaminen, tuomioistuin voi käyttää sitä. Yksi, mitä muutama tuomari on minulle ehdottanut, on semmoinen, että käsittelymaksuja voitai- siin jollain lailla porrastaa sen mukaan, kuinka monen päivän pääkäsittely on. Se voisi en- sinnäkin hillitä sitä, että ihmiset eivät toisi turhaa todistelua, jolloin se oikeudenkäynti ve- nyy, tai, niin kuin joskus näkee, salkullisen asiakirjoja ja sitten tuomariparka sieltä yrittää niitä relevantteja asiakirjoja noukkia. Nimittäin se ei ole oikeasti niin, vaikka sanotaan, että asiamiehen ja asianajajan tehtävä olisi ne hyvin perata, vaan kyllä se monesti tuomioistui- men valitettavaksi tehtäväksi jää, erityisesti näissä indispositiivisissa asioissa, mitä hallin- toasiat usein ovat, ja sitten näissä rikosasioissa. Nämä ovat hirvu työllistäviä. Oikeastaan, kun täällä joskus puhutaan päivästä sairaanhoitajana ja päivästä lastentarhassa, kehottaisin myös monia tutustumaan päivään tuomioistuimessa, nimittäin se ei ole niin auvoisaa kuin se täältä kuulostaa.

14.56 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies! Edustaja Kari täällä käsitteli asiaa, saako viranomainen valittaa toisen, yhteistyössä olleen viranomaisen päätöksestä saman institu- tion sisällä. Lähtökohtaisesti tämmöinen on—off-keskustelu varmaan on hyödytöntä. Mut- ta lähtökohta on kuitenkin se, että kun ollaan oltu yhteistyössä, niin pahimmillaan tämmöi- sestä valitusoikeudesta seuraa, että tulee ikiliikkuja: aina on töitä. Kun pyöritetään ja vali- tetaan vähän ristiin ja näin poispäin, niin se saattaa johtaa mahdottomuuteen. Ja kuitenkin, jos se asia on sellainen, että se rikkoo vahvasti yleistä etua, meillä on tuomioistuimet ja muiden valitusoikeudet aina olemassa, niin että silloin ei pääse tietyllä tavalla oikeusmur- haa tapahtumaan.

Edustaja Halmeenpää on erinomaisella tavalla tutustunut näihin valitusprosesseihin, ja näyttää siltä, että hän on omassa siviilielämässään ollut vahvasti mukana joissakin proses- seissa, koska ei voi muuten noin hyvin tietää näitä yksityiskohtia. Mutta oma näkemykse- ni, joka varmaan on juridisesti puutteellinen, lähtee siitä, että vaikka meillä on laki ja se on kaikille sama, niin kyllä näyttää siltä, että viranomaisten tulkinnat ovat erilaisia. Kuitenkin valitus saattaa perustua siihen tulkintaan, miten viranomainen tulkitsee jotakin, koska ei

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2018 vp

laissa voida kaikkia yksityiskohtia säätää niin, että sieltä tulee vastaus jokaiseen elämäntilanteeseen.

Me olemme valiokunnassakin törmänneet tilanteeseen, että me itse olemme olleet sääntämässä lakia, mutta kun me katsomme, mitä siviilielämässä tapahtuu tulkinnan muodossa, niin se on lähes päinvastaista kuin se, mitä tämä valiokunta itse on tarkoittanut lakia säätäessään. Me tulemme tänne tulkinnan harmaalle alueelle, ja siitä tässä on kysymys.

Meidän täytyy jotenkin tässä yhteiskunnassa myös uskaltaa rohkeasti piirtää rajoja. Kaikilla ilmiöillä ja asioilla on rajansa, ja niin pitää olla myös valitusoikeudella, että me emme voi antaa kaikkien kukkien kukkia, jos sitä puutarhaa ei sitten hoideta kunnolla.

14.58 **Jari Myllykoski vas:** Arvoisa herra...

Puhemies Paula Risikko: Rouva!

Rouva, anteeksi! Ajatukseni karkasi jo herrapuolelle, kun tultiin puutarhanhoitoon kokoomuksen puolelta. [Puhemies koputtaa] Pahoittelen, että näin kävi.

Nyt on semmoinen asia, että olen samaa mieltä kuin edustaja Eestilä ilman sitä pilkun jälkeistä pientä ajatusta: Edustaja Halmeenpää on tutustunut näihin prosesseihin. Pidän erittäin asiantuntevana hänen puheenvuorojansa juuri näissä asioissa. Ja kun nyt mennään nimenomaan vaikkapa voimallaitosten osalle ja siihen, kuka niitä prosesseja sitten valvoo, niin luulisi, että pohjoisen Suomen kansanedustajilla pitäisi olla ensinnäkin jo sydäntä siinä, kuka on se viranomainen, joka pystyy käynnistämään prosesseja, tulevat ne sitten valittamisen kautta tai eivät. Kaikki me olemme täällä siitä samaa mieltä, että meidän pitää pystyä tätä järjestelmää kehittämään, ja meidän olisi jo pitänyt pystyä kehittämään sitä niin, että valitus- ja yleensä lupaprosessit käyvät käsi kädessä yhdessä niin, että ne ovat vuorovaikutusta eri viranomaistahojen kanssa. Siihen me kaikki pyrimme. Nyt tätä latua oikaistaan ja osa meistä pelkää, että se jättää osan tästä prosessista ehkä toisen intressin takia huomiotta, vaikka me luotammekin suomalaisen lupaviranomaiseen valmisteluprosesseissa.

15.00 **Eeva-Maria Maijala kesk:** Arvoisa puhemies! Edustaja Halmeenpään kanssa olemme ehdottomasti samaa mieltä siitä, että resursseja tarvitaan Luova-puolelle lisää. Ympäristöasiat ovat meille kaikille erittäin tärkeä asia, sehän on meidän kaikkien elinehto, että ne toimivat hyvin.

Kun Halmeenpää kysyi minulta sitten sitä, miten esimerkiksi nämä kalatalousvelvoiteasiat jatkossa hoidetaan, miten valittamiset tehdään, niin maakuntahallinto, esimerkiksi Lapissa, tulee jatkossa olemaan se organisaatio, joka käsittelee ja tekee päätökset Kemi-joen kalatalousvelvoiteasioista, ja sen jälkeen valitusoikeus on sitten Luovalla. Ja sitten minulla on itsellä kyllä epäselvyys vielä tällä hetkellä siitä, miten silloin, jos Luova käsittelee näitä asioita, tämä valituskokonaisuus hoidetaan eteenpäin. Varmasti tulen saamaan lisätietoa.

Mutta sitten kokonaisuudessaan meillä oli Kalatalouden Keskusliitossa, jonka puheenjohtaja olen, keskustelua tästä kokonaisuudesta, näistä yleisen edun valvonta-asioista, ja siinä kyllä tultiin meillä johtokunnassa yksimielisesti siihen mielipiteeseen, että pyysimme ehdottomasti tämän hallituksen esityksen takana tässä kuviossa. Yleinen etu on kaikille se, että Luova tekee laajasti, kokonaisvaltaisesti, avoimesti ympäristöpuolen pää-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2018 vp

tösasiat niin, että siinä on yleisen edun valvonta koko ajan matkassa. Ehdottomasti me kaikki tarvitsemme yleisen edun valvontaa, mikä on tällä hetkellä useammassa ympäristölainsäädännössä jo mainittunakin. Ne tulee ottaa kaikkiin jo laillisesti matkaan, joten emme me tarvitse enää siihen sisälle toista organisaatiota valvomaan näitä asioita, vaan kaikkien pitää tehdä työt yhdessä, jotta saataisiin mahdollisimman hyvä lopputulos aikaiseksi.

15.02 Mika Kari sd: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Eestilä puhui viisaita, ja kun edustaja Maijala viittasi yleiseen etuun, niin mitä sitten, jos se yleinen etu ei aina olekaan vaikka laajan yhteisön tai yksilön tai vaikkapa puolueen etu? Silloin kaivetaan usein ainakin puhelinnumero läheiselle kansanedustajalle, tai lakikirja, jos ei muu auta.

Minä ainakin uskon siihen, että Suomessa on hyvät viranomaiset, jotka pystyvät aidosti tekemään yhteistyötä. Ja silloin kun viranomaiset ovat jostain asiasta eri mieltä, niin tähän asti — näin ainakin uskon ja jonkun verran tiedänkin — viranomaiset ovat pystyneet mahdollisimman pitkään viemään niitä prosesseja yhdessä ja katsomaan ne erimielisyydet ja hakemaan kirkkoa keskelle kylää, jonkunlaista hallinnollista ratkaisua. Mutta jos tähän ei syystä tai toisesta ole päästy ja pystytty, asia on ollut syytä viedä tarvittaessa oikeuteen asti ja on haettu sieltä sitten lain normituksen pohjalta se ratkaisu, jolloin voidaan puhua yleisestä edusta, se on ainakin tehty Suomen lakien mukaan.

Mutta pelkään sellaista maailmaa, jossa puolueen tai vaikkapa maan hallituksen etu jyrää sen yleisen edun edelle ja jätetään viranomaisille ainoastaan mahdollisuus sivusta seurata prosessia, mikä johtaa epätarkoituksenmukaisiin ratkaisuihin. En ota kantaa siihen, ovatko ne lainmukaisia, mutta se johtaa epäoikeudenmukaisiin ja epätarkoituksenmukaisiin ratkaisuihin. Erityisesti ympäristöasioissa, rakentamiseen liittyvissä asioissa ja monissa muissa asioissa asiantuntemuksella on jatkossakin hallituksesta riippumatta merkittävä rooli.

15.03 Hanna Halmeenpää vihr: Arvoisa rouva puhemies! Täytyy nyt todeta, että tämä Luova-viraston perustaminen on sinänsä aivan hyvä uudistus. Se selkeyttää hallintorakennetta, ja se mahdollistaa asiantuntemuksen ja resurssien järkevän käytön. Siitä ei ole kiistaa. Ainoa vakava kipukohta on juuri tämä yleinen etu, sen laillisuusvalvonnan heikentäminen.

Edustaja Maijala, Kalatalouden Keskusliitto kylläkin, toisin kuin te toteatte, on yhdessä korkeimman hallinto-oikeuden, hallinto-oikeuksien, Suomen Vapaa-ajankalastajien, Itä-Suomen yliopiston ja useiden ely-keskusten ohella kritisoinut vahvasti valitusoikeuden rajaamista ja yleisen edun valvonnan heikentämistä. Kritisoinut. Ja miksi? Siksi, koska sen pelätään olevan perustellusti vakavasti vaarassa. Maakunnat, joihin kalatalousviranomaiset kolmesta valtakunnallisesti kalatalousviranomaisen tehtäviä hoitavasta ely-keskuksesta siirtyvät, eivät ole valtion viranomaisia, mutta esimerkiksi valtakunnalliset, kansalliset kalatiestrategian velvoitteet tulevat valtiolta. Vesistöalueet eivät noudata maakuntarajoja, ja ne täytyy hoitaa valtiollisesti. Sen takia tässä on uhkia siellä kalatalouden puolellakin. Maakunta ei voi ottaa eikä sille voi säilyttää valtion vastuulle kuuluvia tehtäviä sen enempää kuin kansalaisille, kansalaisjärjestöille tai kunnillekaan.

15.05 Eeva-Maria Maijala kesk: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin johtamani Kalatalouden Keskusliiton lausunnon osalta sanon ihan suoraan semmoisen asian, että kyseinen lau-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2018 vp

sunto oli virkamiehen kirjoittama lausunto ja sen jälkeen olemme Kalatalouden Keskusliiton johtokunnassa tehneet siitä asiasta täysin toisenlaisen päätöksen.

Sen jälkeen toinen asia: Edustaja Kari otti hyvin esille sen, että Luovan päätös ei saa olla poliittinen päätös, ja sen takia onkin tärkeää, että Luovassa on yksi ainoa organisaatio, joka laajoilla hartioilla tekee sen päätöksen, mitä on tekemässä, eikä siellä ole erikseen sitten semmoista pienempää porukkaa, joka voi mahdollisesti toimia poliittisesti. Luova ei saa olla poliittinen toimija, vaan ehdottomasti osaava asiantuntijaporukka, joka yhdessä laatii sen päätöksen.

Sitten vielä näistä kala-asioista ja vesiasioista: Maakunnille tullaan määrittelemään alueet ja vesialueet, joista ne myöskin vastaavat. Niitä rajoja tarkemmin tullaan vielä määrittelemään varmasti, mutta ne tulevat olemaan maakuntien asioita.

15.06 Hanna Halmeenpää vihr: Arvoisa rouva puhemies! On kyllä hämmästeltyä sitä tapaa, millä edustaja Maijala epäilee, että valtion viranomaisessa käytettäisiin poliittista harkintavaltaa, kun siellä ei poliittisia päättäjiä istu lainkaan. Enemmän olisin huolissani siitä, mitä valtaa käytetään tulevissa maakunnissa, joiden ylin päättävä elin koostuu poliittisista päättäjistä. En minä Luova-virastoa kyllä lähtisi poliittisen päätöksenteon käyttämisestä epäilemään enkä syyttämään.

Se, minkä takia otin tämän kalatalouden esille, johtuu siitä, että siellä tulevassa lainsäädännössä, siis lakiesityksessä, ei kylläkään ole lainkaan asetettu lain tasolla mitään vaatimuksia siitä, miten nämä kalatalousasiat jatkossa järjestetään. Ne voidaan siis periaatteessa järjestää vaikka 18:lla eri tavalla. Velvoitetta siihen ei laista tule, kehoitus kylläkin, mutta se on sitten hänessään, mitä kukin maakunta tahollaan päättää ja syntykö yhteistyötä tarkoituksenmukaisella tavalla, kuten tällä hetkellä on, niin että kalatalousasiat kuuluvat vain kolmelle ely-keskukselle valtakunnallisesti: Pohjois-Suomi Lapin ely-keskukselle, Länsi- ja Lounais-Suomi Varsinais-Suomen ely-keskukselle ja muu osa Suomea Pohjois-Savon ely-keskukselle.

15.07 Eeva-Maria Maijala kesk: Arvoisa puhemies! Ei varmaan kannata meidän näistä kala-asioista tässä tarkemmin enää keskustella, koska muun muassa tämä kala-asioitten ja näitten tehtävien jako on vielä valmisteluasioissa kesken. Elikkä on oma lainsäädäntökonaisuutensa vielä tulossa siitä, miten yhteistyötoiminnot maakuntien välillä tullaan hoitamaan, sillä ei varmastikaan tulla näitä asioita 18:ssa hoitamaan jatkossakaan, vaan kun se on tällä hetkellä hoidossa kolmessa maakunnassa, niin siitä tullaan vielä säätämään sitten tarkemmin, mitkä ovat ne viranomaisasiat, mitä hoidetaan missäkin maakunnassa, ja miten sitten muitten osalta tämä yhteistoiminta tullaan hoitamaan.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.